

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน ตำบลค้อเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

People Participation in Dongman Community Forest Management,

Sub-district Kho Nuea, District Mueang, Province Yasothon

สมศักดิ์ ทวินันท์ (Somsak Tawinan)¹ ดุสิต เวชกิจ (Dusit Wechakit)² บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)³

บทคัดย่อ

การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน ตำบลค้อเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยรอบป่าชุมชนดงมัน (2) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน (3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป เศรษฐกิจ และสังคม ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน (4) ศึกษาปัญหา ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน และ (5) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน การศึกษาได้ใช้แบบสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่างในระดับครัวเรือน จำนวนทั้งสิ้น 274 ครัวเรือน ของ 7 หมู่บ้านโดยรอบป่าชุมชนดงมัน ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าโคสแควร์ ผลการศึกษาพบว่า (1) หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพหลักทำนา มีรายได้ส่วนมากอยู่ในช่วง 0-50,000 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยมากอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาแล้วเป็นระยะเวลา 51-60 ปี ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชนโดยมาก 3-4 ช่องทาง ซึ่งรับรู้จากผู้นำชุมชนและเสียงประกาศตามสายของหมู่บ้าน ส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มของหมู่บ้าน 1-2 กลุ่ม/ครัวเรือน ที่พบมากที่สุดคือ เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ อาทิ กลุ่มเพาะข้าวกล้าไม้ เป็นต้น ส่วนมากเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีผลทำให้การอนุรักษ์ป่ามากขึ้น และใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อเป็นแหล่งอาหารและหารายได้จากป่าชุมชนอีกด้วย (2) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนดงมันโดยภาพรวมอยู่ระดับการมีส่วนร่วม “มาก” และในแต่ละด้านมีค่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “มาก” เช่นกัน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล (3) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ทางสถิติ พบว่า ระดับการศึกษา รายได้หลัก ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารป่าชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มของหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการเกี่ยวกับป่าชุมชนดงมันโดยมากเป็นคณะกรรมการและผู้นำชุมชน ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ในการสร้างการมีส่วนร่วมยังไม่ทั่วถึง ขาดงบประมาณในการดำเนินการ ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบข้อปฏิบัติในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน (5) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผน การปฏิบัติ การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล การจัดการป่าชุมชน อย่างน้อยด้านละ 1 ครั้ง/ปี เพิ่มการประชาสัมพันธ์การสร้างการมีส่วนร่วม และขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนร่วมกัน

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม การจัดการ ป่าชุมชนดงมัน

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sak_nuch@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช dusit.wec@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this study were: (1) to determine socio-economic data of the community surrounding the Dongman community forest. (2) to determine level participation of people in Dongman community forest management. (3) to determine correlation between general data, socio-economic data toward participatory community forest management, (4) to study problems, limitations and recommendations related to people participation in Dongman community forest management (5) to determine the ways to promote people participation in Dongman community forest management. This study used interview schedule for sample size 274 households covering 7 villages compassing Dongman community forest. Then data analysis by statistic computer program which several parameters such as percentage, mean, chi-square test etc. The results of the study shown: (1) most of the household heads or representatives of household heads completed primary school and their main occupation is farming, most of their incomes are in range of 0–50,000 Baht/household/year. Most of people have lived in villages for a period of 51-60 years and have received information about the community forest in 3-4 channels which was perceived by the community leaders and village announcement and most of them are members of village group 1-2 group/household which largest member group is other groups such as tree nursery groups, etc. The most of people believe that sacred things have a greater effect on forest conservation and they use forest to be a source of food and income from the community forest as well. (2) The overall level of participation in Dongman community forest management was “high” and in each aspect the participation level were planning, action, receiving benefits and monitoring also in the high level of all. (3) Statistical correlation analysis revealed that education level, main income, community forest information awareness channel, and being a member of a village group, those was a statistically significant correlation with the overall participation in Dongman community forest management. (4) Problems and suggestions from interview schedule analysis found the participation in the Dongman community forest management mostly operated by committees and community leaders, while the public relations to create participation is not yet thorough, lack of budget to operate community forest management, the community lacks knowledge and understanding about the rules and regulations for utilizing the community forest. (5) the approaches to promote people participation of Dongman community forest management should be include organizing a forum for villagers to brainstorm ideas on planning, action, benefit sharing, monitoring and evaluation of community forest management at least one aspect per year. In additional should be Increasing public relations to build engagement and finding budget from outsource to support community forest activities.

Keywords: Participation, Management, Dong Man Community Forest

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ เพราะป่าไม้มีประโยชน์ทั้งการเป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และยังมีประโยชน์ในการรักษาสสมดุลของสิ่งแวดล้อม ถ้าป่าไม้ถูกทำลายลงไปมากๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมจนนำมาสู่ภัยธรรมชาติที่ไม่คาดคิด อาทิ น้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วม ภัยแล้ง เป็นต้น นอกจากนั้น ทรัพยากรป่าไม้ยังมีมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจ อันประเมินค่ามิได้อีกด้วย

จากการศึกษาของ บุญเลิศ เดียวประไพโร (2557, น.3) พบว่า อัตราการเกิดของประชากรในห้วงปี พ.ศ. 2490 – 2503 มีอัตราการเกิดเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.20 และให้ห้วงปี พ.ศ.2513 – 2523 มีอัตราการเกิดร้อยละ 2.76 - 2.68 ซึ่งอัตราการเพิ่มขึ้นในห้วงปีดังกล่าวส่งผลทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นไปด้วยเช่นกัน ความต้องการไม้เพื่อนำไปแปรรูปก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนแผ้วถางเพื่อขยายที่ดินทำกิน จากข้อมูลพื้นที่ป่า เมื่อปี พ.ศ. 2540 มีพื้นที่ป่าอยู่เป็นจำนวน 171,017,812 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.33 ของพื้นที่ประเทศ (ธงชัย, 2541, น.11) และจากข้อมูลกรมป่าไม้ที่ได้จากการสำรวจโดยภาพถ่ายดาวเทียม LANSAT 5 ระบบ Thematic Mapper (TM) มาตรฐาน 1:250,000 ทั่วประเทศพบว่ามีพื้นที่ป่าใน พ.ศ. 2538 มีพื้นที่ป่าเหลืออยู่จำนวน 82,178,161 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.62 ของพื้นที่ประเทศ และในปี พ.ศ. 2541 พบว่าพื้นที่ป่าเหลืออยู่ 81,076,428 ไร่ หรือ ร้อยละ 25.28 ของพื้นที่ประเทศ (ธงชัย, 2543) จะเห็นได้ว่าพื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็วในห้วง 37 ปีที่ผ่านมา

ปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 31.59 ของพื้นที่ประเทศไทย (กรมป่าไม้, 2564) ทั้งนี้ สืบเนื่องจากรัฐบาลให้ความสำคัญและได้มีการกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อปกป้องรักษาทรัพยากรป่าไม้ และถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังในการดูแลรักษาป่า สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการป่าไม้ได้ แต่ก็ยังพบว่ามีกรณีลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ตลอดจนแผ้วถาง เผาทำลาย เพื่อขยายที่ดินทำกินอยู่อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับกรอบงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อพื้นที่ป่าในความดูแลรับผิดชอบ ด้วยเหตุนี้ ทำให้รัฐบาลหันมาตระหนักและเห็นแล้วว่า การดำเนินการที่จะแยกคนออกจากป่าโดยเด็ดขาดนั้นไม่สามารถทำได้ ทำให้นามาซึ่งแนวคิดการบูรณาการสร้างความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและอนุรักษ์ป่าไม้ โดยได้มีการกำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544 ถึงยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผลในโครงการพัฒนาของรัฐที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรัฐจัดให้มีขั้นตอนประชาชนพิจารณาโครงการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การริเริ่มแนวคิดโครงการ จัดเตรียมโครงการและการดำเนินการตามโครงการ รวมทั้งการออกพระราชบัญญัติป่าชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีสิทธิตามกฎหมายในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540) ยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงถูกบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อยมา จนกระทั่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ยุทธศาสตร์ข้อที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศไทย ซึ่งพื้นที่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ป่าชุมชนเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ช่วยเพิ่มพื้นที่ป่าให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

“ป่าชุมชนดงมัน” เป็นป่าชุมชนอีกหนึ่งแห่งถูกก่อตั้งขึ้น ด้วยพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งดำรงพระราชอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร บ้านค่าน้ำสร้าง ตำบลค้อเหนือ อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2543 โดยทรงมีพระราชดำริให้หน่วยราชการให้การช่วยเหลือดูแลราษฎรให้อยู่ดีกินดี ขึ้น และพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้พัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ โดยรวมดังนี้ (1) ขุดลอกหนองอึ่งเพื่อเป็นแหล่งน้ำทำการเกษตร และขยายพันธุ์ปลา (2) พัฒนาปรับปรุงพื้นที่สภาพดินโดยปลูกต้นไม้และหญ้าแฝกโดยรอบหนองอึ่ง เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน (3) พื้นฟูสภาพป่าโดยรอบหนองอึ่ง เพื่อให้คนอยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกัน โดยราษฎรได้เข้ามามีส่วนร่วมและร่วมกันพัฒนาพื้นที่โดยรอบหนองอึ่ง และนำมาซึ่งการก่อตั้ง “ป่าชุมชนดงมัน 3,006 ไร่” ในปี พ.ศ. 2546 อย่างเป็นทางการ ป่าชุมชนดงมันเป็นเสมือนคลังอาหาร แหล่งรายได้ของชาวบ้านชุมชนรอบพื้นที่กว่า 7 หมู่บ้าน ปัจจุบันป่าชุมชนดงมันเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชื่อเสียงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ดังนั้น การศึกษการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน ตำบลค้อเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จึงมีความสำคัญ เพื่อนำผลการศึกษา มาวิเคราะห์ หาแนวทางพัฒนาเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนและใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน

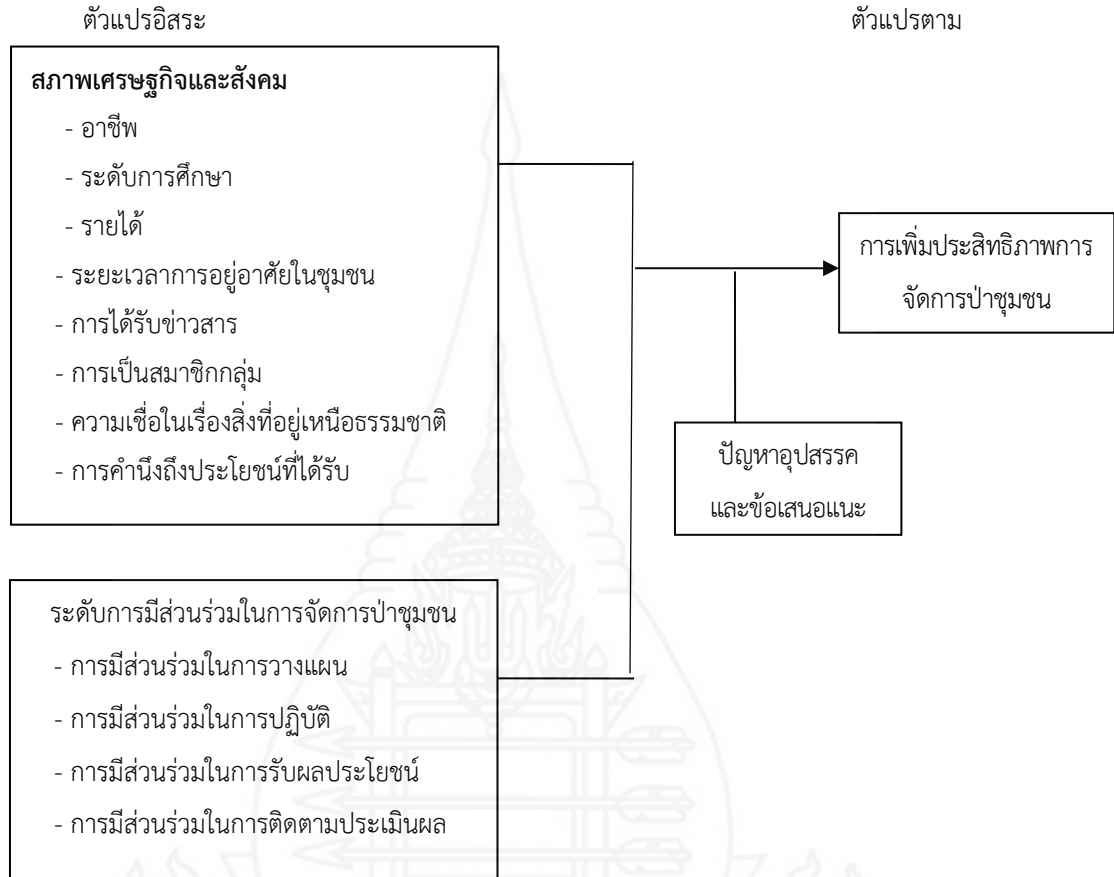
วัตถุประสงค์การวิจัย (และกรอบแนวคิดการวิจัย ถ้ามี)

1. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยรอบป่าชุมชนดงมัน
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน
4. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน
5. เพื่อศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือ ราษฎรที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่โครงการป่าชุมชนดงมัน จำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่ 8,9,10,11,12,13,15 ตำบลค้อเหนือ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา จำนวน 873 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 274 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 ส่วน (1) ข้อมูลทั่วไป เศรษฐกิจ และสังคม (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติ การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลการจัดการป่าชุมชน โดยมีระดับการให้ค่าคะแนนการมีส่วนร่วม ดังนี้ 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด (3) การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในภาพรวมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เป็นตัวกำหนด และนำผลการวิจัยที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ประกอบข้อมูล

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ทางสถิติ โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย และค่าโคสแควร์ ทั้งนี้การแปลผลระดับการมีส่วนร่วมเป็นดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	แปลความหมายว่า มีส่วนร่วมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	แปลความหมายว่า มีส่วนร่วมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	แปลความหมายว่า มีส่วนร่วมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	แปลความหมายว่า มีส่วนร่วมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	แปลความหมายว่า มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป เศรษฐกิจ และสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิง มีสถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือน มีอายุในช่วง 51-60 ปี โดยมากนับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนมาก ประกอบอาชีพทำนา รายได้ส่วนมากอยู่ในช่วง 0 – 50,000 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนมากอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาแล้วเป็นระยะเวลา 51-60 ปี เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชนมากที่สุด คือ 3-4 ช่องทาง โดยมากรับรู้จากผู้นำชุมชนและเสียงประกาศตามสายของหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆของหมู่บ้านประมาณ 1-2 กลุ่มต่อครัวเรือน ที่พบมากที่สุดคือ เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ อาทิ กลุ่มเพาะซาก้าไม้ เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีผลทำให้การอนุรักษ์ป่ามากขึ้น และกลุ่มตัวอย่างส่วนมากใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อเป็นแหล่งอาหาร และเป็นแหล่งรายได้จากป่าชุมชนอีกด้วย

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยมีค่าการมีส่วนร่วมอยู่ที่ 3.88 ทั้งนี้ในแต่ละขั้นตอนมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการป่าชุมชน มีค่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “มาก” ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 4.04 คะแนน โดยหัวข้อที่ได้รับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการประชุมเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน และหัวข้อที่ได้รับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ การคัดเลือกคณะกรรมการป่าชุมชนและร่างกฎหมายและบทลงโทษการใช้ประโยชน์ป่าชุมชน การมีส่วนร่วมในการวางแผนในการปลูกฟื้นฟูสภาพป่า และการมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ รายละเอียดปรากฏตาม ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการป่าชุมชนดังนี้

การมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการป่าชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม : จำนวน (ร้อยละ)					เฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
	5	4	3	2	1		
1) การมีส่วนร่วมในการประชุมเกี่ยวกับ การจัดการป่าชุมชน	100 (36.50)	141 (51.46)	32 (11.68)	1 (0.36)	0 (0.00)	4.24	ระดับมาก
2) การมีส่วนร่วมในการร่วมแสดงความคิดเห็น ในการประชุม	55 (20.07)	171 (62.41)	46 (16.79)	2 (0.73)	0 (0.00)	4.02	ระดับมาก
3) การมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางแก้ไข	62	159	48	4	1	4.01	ระดับมาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันและการบำรุงรักษาป่า	(22.63)	(58.03)	(17.52)	(1.46)	(0.36)		
4) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในที่ประชุม	64	155	52	2	1	4.02	ระดับมาก
	(23.36)	(56.57)	(18.98)	(0.73)	(0.36)		
5) การมีส่วนร่วมคัดเลือกคณะกรรมการป่าชุมชนและร่วมร่างระเบียบและบทลงโทษ	65	151	53	4	1	4.00	ระดับมาก
	(23.72)	(55.11)	(19.34)	(1.46)	(0.36)		
6) การมีส่วนร่วมวางแผนในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าชุมชน	66	153	52	3	0	4.03	ระดับมาก
	(24.09)	(55.84)	(18.98)	(1.09)	(0.00)		
7) การมีส่วนร่วมวางแผนในการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ป่าชุมชน	59	163	46	6	0	4.00	ระดับมาก
	(21.53)	(59.49)	(16.79)	(2.19)	(0.00)		
8) การมีส่วนร่วมวางแผนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าชุมชน	63	153	53	5	0	4.00	ระดับมาก
	(22.99)	(55.84)	(19.34)	(1.82)	(0.00)		
การมีส่วนร่วมในการวางแผนเฉลี่ย						4.04	ระดับมาก

หมายเหตุ : 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

2.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการจัดการป่าชุมชน มีค่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “มาก” ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 4.12 คะแนนโดยหัวข้อที่ได้รับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการป้องกันรักษาป่า และหัวข้อที่ได้รับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการเฝ้าระวัง/จับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับป่าชุมชน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการจัดการป่าชุมชนดังนี้

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการจัดการป่าชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม : จำนวน (ร้อยละ)					เฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
	5	4	3	2	1		
1) การมีส่วนร่วมในการชักชวนเพื่อนบ้านให้ช่วยกันป้องกันและบำรุงรักษาป่าชุมชน	94	148	30	2	0	4.22	ระดับมาก
	(34.31)	(54.01)	(10.95)	(0.73)	(0.00)		
2) การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	97	152	24	1	0	4.26	ระดับมาก
	(35.40)	(55.47)	(8.76)	(0.36)	(0.00)		
3) การให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการป้องกันรักษาป่าชุมชน	126	120	25	3	0	4.35	ระดับมาก
	(45.99)	(43.80)	(9.12)	(1.09)	(0.00)		
4) การมีส่วนร่วมปลูกป่า และฟื้นฟูป่าชุมชน	100	138	35	1	0	4.23	ระดับมาก
	(36.50)	(50.36)	(12.77)	(0.36)	(0.00)		
5) การมีส่วนร่วมบำรุงรักษาป่าชุมชน เช่น ถางหญ้าปลูกซ่อม ฯ	65	147	60	1	1	4.00	ระดับมาก
	(23.72)	(53.65)	(21.90)	(0.36)	(0.36)		

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

6) ท่านได้ร่วมจัดทำแนวกันไฟ ป่าชุมชน	74 (27.01)	150 (54.74)	45 (16.42)	5 (1.82)	0 (0.00)	4.07	ระดับมาก
7) ท่านได้ร่วมจัดทำสร้างฝายผสมผสาน	79 (28.83)	140 (51.09)	50 (18.25)	5 (1.82)	0 (0.00)	4.07	ระดับมาก
8) การปฏิบัติตามระเบียบการใช้ประโยชน์ จากป่าชุมชนอย่างเคร่งครัด	122 (44.53)	112 (40.88)	39 (14.23)	1 (0.36)	0 (0.00)	4.30	ระดับมาก
9) การมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์บุคคลใน ครอบครัว ให้ช่วยกันป้องกัน ดูแลรักษาป่าชุมชน	124 (45.26)	116 (42.34)	32 (11.68)	2 (0.73)	0 (0.00)	4.32	ระดับมาก
10) มีส่วนร่วมเสียสละแรงงานบริจาคเงิน หรือวัสดุสิ่งของเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมรักษาป่าชุมชน	62 (22.63)	132 (48.18)	71 (25.91)	9 (3.28)	0 (0.00)	3.90	ระดับมาก
11) การมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่เฝ้าระวัง/จับกุม ผู้บุกรุกทำลายป่าชุมชน	46 (16.79)	108 (39.42)	91 (33.21)	27 (9.85)	2 (0.73)	3.62	ระดับมาก
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเฉลี่ย						4.12	ระดับมาก

หมายเหตุ : 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

2.3 การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “มาก” ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 3.83 คะแนน โดยหัวข้อที่ได้รับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การได้รับประโยชน์จากป่าชุมชน เพื่อเป็นแหล่งอาหารและยาสมุนไพร และหัวข้อที่ได้รับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปเลี้ยงในเขตป่าชุมชน รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และระดับการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์การจัดการป่าชุมชนดงมัน

การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์การจัดการ ป่าชุมชนดงมัน	ระดับการมีส่วนร่วม : จำนวน (ร้อยละ)					เฉลี่ย	ระดับการ มีส่วนร่วม
	5	4	3	2	1		
1) การได้รับความรู้เรื่องการอนุรักษ์ป่ามากขึ้น หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชน	96 (35.04)	146 (53.28)	31 (11.31)	1 (0.36)	0 (0.00)	4.23	ระดับมาก
2) ความภูมิใจที่ป่าชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อตัวท่านและคนส่วนรวมในชุมชน	98 (35.77)	154 (56.20)	21 (7.66)	1 (0.36)	0 (0.00)	4.27	ระดับมาก
3) การได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน เช่น แหล่งอาหาร ยาสมุนไพรรักษาโรค ไม้ใช้สอย	133 (48.54)	115 (41.97)	22 (8.03)	4 (1.46)	0 (0.00)	4.38	ระดับมาก
4) การได้รับใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนในการเป็น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	50 (18.25)	118 (43.07)	49 (17.88)	56 (20.44)	1 (0.36)	3.58	ระดับมาก
5) การได้ใช้ประโยชน์ในการนำสัตว์เลี้ยง	23	38	42	93	78	2.40	ระดับน้อย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

เข้าไปเลี้ยงในเขตป่าชุมชน	(8.39)	(13.87)	(15.33)	(33.94)	(28.47)		
6) การได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำที่ อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่	92 (33.58)	125 (45.62)	56 (20.44)	1 (0.36)	0 (0.00)	4.12	ระดับมาก
7) การเข้าไปใช้ประโยชน์ทรัพยากรประเภทอื่น จากป่าชุมชน เช่น ไม้เพื่อการก่อสร้างหรือทำฟืน	83 (30.29)	142 (51.82)	39 (14.23)	8 (2.92)	2 (0.73)	4.08	ระดับมาก
8) การได้ใช้ประโยชน์ในการเป็นพื้นที่ทำกิจกรรม ทางวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติ	50 (18.25)	99 (36.13)	73 (26.64)	52 (18.98)	0 (0.00)	3.54	ระดับมาก
การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์เฉลี่ย						3.83	ระดับมาก

หมายเหตุ : 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ค่าระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “มาก” ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 3.53 คะแนน โดยหัวข้อที่ได้รับรู้ค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการมีป่าชุมชน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น และหัวข้อที่ได้รับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการป่าชุมชน รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย และระดับการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดการป่าชุมชนตนเอง

การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดการ ป่าชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม : จำนวน (ร้อยละ)					เฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
	5	4	3	2	1		
1) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการจัดการป่าชุมชน	35 (12.77)	59 (21.53)	109 (39.78)	14 (5.11)	57 (20.80)	3.00	ระดับปานกลาง
2) การมีส่วนร่วมพูดคุยกับกรรมการชุมชนหรือ กรรมการป่าชุมชนถึงผลการดำเนินการ	25 (9.12)	73 (26.64)	118 (43.07)	16 (5.84)	42 (15.33)	3.08	ระดับปานกลาง
3) ความพึงพอใจกับการทำงานของ คณะกรรมการป่าชุมชน	80 (29.20)	97 (35.40)	80 (29.20)	9 (3.28)	8 (2.92)	3.85	ระดับมาก
4) การมีส่วนร่วมในการติดตามกิจกรรมต่างๆที่ เกิดขึ้นในการจัดการป่าชุมชน	42 (15.33)	97 (35.40)	116 (42.34)	11 (4.01)	8 (2.92)	3.56	ระดับมาก
5) การมีส่วนร่วมในการติดตามการใช้ประโยชน์ จากป่าชุมชนของคนในหมู่บ้าน	29 (10.58)	88 (32.12)	137 (50.00)	12 (4.38)	8 (2.92)	3.43	ระดับปานกลาง
6) การมีส่วนร่วมในการติดตามดูแลรักษาต้นไม้ หลังปลูกเสร็จแล้ว	32 (11.68)	65 (23.72)	134 (48.91)	33 (12.04)	10 (3.65)	3.28	ระดับปานกลาง
7) ความคิดเห็นว่าหลังจากการจัดตั้งป่าชุมชน	110	83	67	8	6	4.03	ระดับมาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น	(40.15)	(30.29)	(24.45)	(2.92)	(2.19)		
8) ระเบียบการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนของหมู่บ้าน	100	77	80	10	7	3.92	ระดับมาก
เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันแล้ว	(36.50)	(28.10)	(29.20)	(3.65)	(2.55)		
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเฉลี่ย						3.52	ระดับมาก

หมายเหตุ : 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

3. ผลการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป เศรษฐกิจ และสังคม ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน พบว่า ระดับการศึกษา(P:0.021*), รายได้หลัก(P:0.020*), ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารป่าชุมชน(P:0.035*) และการเป็นสมาชิกกลุ่มของหมู่บ้าน(P:0.000***) มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนดังมันในภาพรวม

3.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการป่าชุมชน พบว่า มีความสัมพันธ์กับปัจจัยการประกอบอาชีพหลัก(P:0.020),รายได้หลัก(P:0.013*), ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารป่าชุมชน(P:0.001**), และการเป็นสมาชิกกลุ่มของหมู่บ้าน(P:0.002**), โดยมีค่าความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการจัดการป่าชุมชน พบว่า มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระดับการศึกษา(P:0.033*), รายได้หลัก(P:0.035*), ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารป่าชุมชน(P:0.006**) และการเป็นสมาชิกกลุ่มของหมู่บ้าน(P:0.000***) โดยมีค่าความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในการจัดการป่าชุมชน พบว่า มีความสัมพันธ์กับปัจจัยช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารป่าชุมชน(P:0.024*), การเป็นสมาชิกกลุ่มของหมู่บ้าน(P:0.000***) และความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์(P:0.003**) โดยมีค่าความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดการป่าชุมชน พบว่า มีความสัมพันธ์กับปัจจัยระดับการศึกษา(P:0.017*) และการเป็นสมาชิกกลุ่มของหมู่บ้าน(P:0.001**) โดยมีค่าความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 5

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้หลัก ระยะเวลา การอยู่อาศัยในหมู่บ้าน ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารป่าชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มของหมู่บ้าน ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการได้รับประโยชน์จากป่าชุมชน ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน

ลำดับ	ตัวแปรอิสระ	การวางแผน	การปฏิบัติ	ใช้ประโยชน์	ติดตาม	ภาพรวม
1	ระดับการศึกษา	0.186	0.033*	0.758	0.017*	0.021*
2	อาชีพหลัก	0.020	0.250	0.989	0.260	0.228
3	รายได้อาชีพหลัก	0.013*	0.035*	0.026	0.231	0.020*
4	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน	0.818	0.775	0.744	0.768	0.910
5	ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร	0.001**	0.006**	0.024*	0.060	0.035*
6	การเป็นสมาชิกกลุ่ม	0.002**	0.000***	0.000***	0.001**	0.000***
7	ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์	0.401	0.406	0.003**	0.242	0.055
8	การได้รับประโยชน์จากป่าชุมชน	0.997	0.159	0.591	0.466	0.389

หมายเหตุ : * = $P < 0.05$, ** = $P < 0.01$ และ *** = $P < 0.001$

4. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชนดงมัน

4.1 ปัญหาและอุปสรรค จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยมากมีปัญหามากที่สุดในการติดตามประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และด้านที่กลุ่มตัวอย่างไม่พบปัญหาเลยในการมีส่วนร่วมคือ การได้รับผลประโยชน์ และเมื่อสรุปปัญหาจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้ การเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ส่วนมากมีแต่ตัวแทนผู้นำชุมชน และกิจกรรมต่างๆ จัดขึ้นเฉพาะในบางโอกาสเท่านั้น ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนยังไม่ทั่วถึง ไม่มีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมรวมกัน ไม่ว่าจะเป็นการลาดตระเวน การจัดทำแนวกันไฟ เป็นต้น ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับในการใช้ประโยชน์ป่าชุมชน

4.2 ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน สรุปผลได้ ดังนี้ เห็นควรให้มีการติดป้ายแจ้งกฎระเบียบ ข้อบังคับ และบทลงโทษในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ควรให้มีการขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อบริหารจัดการกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมร่วมกัน ส่งเสริมการปลูกหรือต้นไม้กินได้ จัดกิจกรรมฝึกอบรมค่ายอบรมเยาวชน เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน ตลอดจนกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ป่าชุมชน และประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้การดำเนินการกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่างๆของการจัดการป่าชุมชนให้บ่อยยิ่งขึ้น

5. แนวทางการส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ 5.1 การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผน การปฏิบัติ การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลการจัดการป่าชุมชนอย่างน้อยด้านละ 1 ครั้ง/ปีงบประมาณ 5.2 เพิ่มการประชาสัมพันธ์การสร้างการมีส่วนร่วมในทุกด้านของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน และ 5.3 ขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนร่วมกัน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

อธิปราชผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลทั่วไป เศรษฐกิจ และสังคมของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนส่วนมากเป็นเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนประชากรของตำบลคือเหนือ ที่จำนวนประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลโดยมาก มีอายุในช่วง 51-60 ปี ซึ่งสอดคล้องกับระยะเวลาที่อยู่อาศัยภายในหมู่บ้านของกลุ่มตัวอย่างโดยมากอยู่อาศัยมาแล้วกว่า 51-60 ปี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะช่วงเวลาในการทำแบบสอบถามเป็นช่วงเวลากลางวันที่มีเพียงผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในครัวเรือนนั้นๆ นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างโดยมากประกอบอาชีพทำนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธชัย มากผล (2559) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านเพลาใต้ ตำบลเพลา อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่ และวิจัยของวิภาวรรณ มะลิวรรณ และคณะ (2560) ที่ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนเขาสูง ตำบลเขาสูง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างของทั้งสองงานวิจัยโดยมากประกอบอาชีพเกษตรกร แสดงให้เห็นได้ว่าประชากรที่อยู่อาศัยตามแนวชายของป่าชุมชนโดยมากจะประกอบอาชีพเกษตรกร

และจากการศึกษาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การปฏิบัติ การได้รับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลในการจัดการป่าชุมชนดงมัน พบว่า การมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน มีค่าคะแนนระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมในระดับ “มาก” แสดงให้เห็นว่าประชาชนตำบลคือเหนือ ให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนดงมัน ซึ่งงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติพงศ์ ศาสตร์แก้ว และคณะ (2561) ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชากรในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับ “มาก” แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธชัย มากผล (2559) ที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เฉกเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของวิภาวรรณ มะลิวรรณ และคณะ (2560) ที่ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนเขาสูงอยู่ในระดับ “ปานกลาง” และงานวิจัยของสุวัฒน์ ดวงแสนพุด (2564) มีค่าการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ประกอบกับงานวิจัยของสุชาวลี ชูเอน (2555) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในภาพรวมในระดับ “ต่ำ” และงานวิจัยของไชยา คล้ายคลึง และคณะ (2555) ประชาชนที่ทำการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แต่ผลการวิเคราะห์ที่มีข้อมูลมีส่วนที่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ รายได้หลัก ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้ประโยชน์ จากการเปรียบเทียบงานวิจัยทำให้เห็นการมีส่วนร่วมของประชากรคล้อยตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของไชยชนะ สุทธิวรชัย (2536) ที่ได้อธิบายไว้ว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของคน แบ่งเป็น 3 ปัจจัยใหญ่ๆ คือ 1) ปัจจัยดึงดูด คือ เป้าหมาย, ความเชื่อ, ค่านิยม และความเคยชิน 2) ปัจจัยผลักดัน คือ ความคาดหวัง, ข้อผูกพัน, การบังคับ 3) ปัจจัยสนับสนุน คือ โอกาส, ความสามารถ และการสนับสนุน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนดงมัน ตำบลคือเหนือ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร ถึงแม้ว่าระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนดงมัน จะอยู่ในระดับ “มาก” แต่เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลโดยมากจะมีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี ซึ่งหมายถึงกลุ่มผู้สูงอายุ และนอกจากนั้น ยังพบในข้อเสนอของกลุ่มตัวอย่างว่าในการร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมโดยมากจะเป็นผู้นำชุมชนและกิจกรรมจะมีขึ้นเฉพาะวันสำคัญ อีกทั้ง ด้านปัจจัยช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่า ยังได้รับช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากเพียงใด ค่าคะแนนการมีส่วนร่วมจะสูงตามไปด้วย ดังนั้น เพื่อให้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

การมีส่วนร่วมในการจัดการประชุมชนดงมันในอนาคตเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ชัดเจน เห็นควรดำเนินการ ดังนี้ (1) ทำบัตรสมาชิกผู้ได้รับประโยชน์จากประชุมชน เพื่อเสมือนเป็นภาคบังคับในการให้มีส่วนร่วมในการจัดการประชุมชน (2) กระจายช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างควรเป็นกลุ่มตัวอย่างในวัยทำงานหรือวัยกลางคนมากยิ่งขึ้น เพื่อที่กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลจะเป็นกลุ่มบุคคลเดียวกันกับที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของประชุมชน (3) เพ่งช่องทางกรรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชุมชนมากยิ่งขึ้น (4) จัดการฝึกอบรมให้ความรู้กับชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของป่า การฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์สืบทอดต่อไปยังลูกหลาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2564). *โครงการจัดทำข้อมูลสภาพพื้นที่ป่าไม้ ปี พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- ไชยชนะ สุทธิวรชัย. (2536). *ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ไชยา คล้ายคลึง, สันต์ เพ็ญประณีต และนภวรรณฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชนป่าสงวนแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวนศาสตร์*, 32(3), 86-94.
- ฐิติพงศ์ ศาสตรแก้ว, อิศเรศ ศันสนีย์วิทยกุล และจิระ ประทีป. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 16(2), 185-198.
- ธงชัย จารุพัฒน์. (2541). *สถานการณ์ป่าไม้ของไทยในช่วงเวลา 37 ปี (พ.ศ. 2504-2541)*. กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิเคราะห์ทรัพยากรป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้.
- _____. (2543). *ทรัพยากรป่าไม้ของโลก*. กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิเคราะห์ทรัพยากรป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้.
- บุญเลิศ เลี้ยวประไพ. (2557). *ประชากรไทย อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุทธชัย มากผล. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการประชุมชนบ้านเพหลาใต้ ตำบลเพหลา อำเภอกลองท่อม จังหวัดกระบี่* (การศึกษาค้นคว้าอิสระ), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.
- วิภาวรรณ มะลิวรรณ, อภิชาติ ใจอารีย์ และประสงค์ ต้นพิชัย. (2560). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการประชุมชน เขาหลุง ตำบลเขาหลุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1), 694-780.
- สุวัฒน์ ดวงแสนพุด. (2564). การจัดการประชุมชนแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาประชุมชนภูบอบ บ้านวังน้ำนอก ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอสรีเมืองใหม่ จังหวัดหนองคาย. *ว.มร*, 15(1), 93-107.
- สุชาวลี ชูเอน. (2555). การมีส่วนร่วมของประชากรในการจัดการประชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง. *วิทยบริการ*, 23(3), 43-54.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ. 2540-2544*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

กลุ่มงานติดตามประเมินสถานการณ์ กตป. (2565). *ข่าวสิ่งแวดล้อม*. 2 พฤศจิกายน 2565. จากเว็บไซต์: <https://www.onep.go.th>.

